

Το «κάστρο του Αγίου Γεωργίου»

Σπουδαίο στρατιωτικό και πολιτικό κέντρο, πρωτεύουσα του νησιού έως τον 18ο αιώνα

Του **Ν. Γ. Μοσχονά**

Ιστορικού, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών

ΣΕ ΑΠΟΣΤΑΣΗ επτά περίπου χιλιομέτρων νοτιοανατολικά του Αργοστολίου, όχι μακριά από την αρχαία πόλη της Κράνης, στην ενδοχώρα της εύφορης πεδιάδας της Λιβαθώς, υψώνεται ο ελλειψοειδής ασβεστολιθικός λόφος του Αγίου Γεωργίου (ύψους 320 μ.). Η σημαντική –από στρατηγική άποψη– θέση του λόφου αυτού, που δεσπόζει σε όλο τον νοτιοδυτικό χώρο της Κεφαλονιάς και γειτνιάζει με τον ευρύτατο δίλοβο κόλπο του Λιβαδιού, το σπουδαιότερο αγκυροβόλιο του νησιού, επιλέχθηκε στα μεσαιωνικά χρόνια για την ίδρυση του Φρουρίου, που χρησίμευσε ως διοικητική έδρα της Κεφαλονιάς μέχρι τα μέσα του 18ου αιώνα.

Η αρχική οικοδομική φάση του Φρουρίου του Αγίου Γεωργίου πρέπει να αναχθεί στη βυζαντινή εποχή. Το παλιό βυζαντινό Φρούριο είχε ιδρυθεί στην κορυφή του λόφου (έχει διασωθεί τμήμα του τείχους) και κάλυπτε μικρή έκταση.

Στις αρχές του 16ου αιώνα, όταν η Κεφαλονιά πέρασε στην κυριαρχία των Βενετών, το βυζαντινό Φρούριο ήταν ήδη ερειπωμένο. Ωστόσο, οι Βενετοί χρησιμοποίησαν τον χώρο και τα ερείπια των παλιότερων οχυρώσεων για να ανεγείρουν εκεί την ακρόπολη του νέου Φρουρίου.

Σημαντικός οικισμός

Στα μεσαιωνικά χρόνια το Φρούριο του Αγίου Γεωργίου ήταν γνωστό ως «Κάστρον Κεφαλληνίας» ή «Κάστρον του Αγίου Γεωργίου», ονομασία που διατηρείται μέχρι σήμερα με την απλουστευμένη μορφή «Κάστρο».

Αποτελώντας τον σημαντικότερο οικισμό του νησιού και έδρα της διοίκησης αναφερόταν συχνά και ως «Πόλη της Κεφαλονιάς» ή ακόμη και απλά «Κεφαλονιά», όπως απαντά σε παλιούς δυτικούς χάρτες.

Το 1099 μοίρα στόλου Πισατών, που με επικεφαλής τον αρχιεπίσκοπο της Πίζας Δαϊμβέρτο κατευθυνόταν προς τη Συρία για ενίσχυση των Σταυροφόρων, επέδραμε στην Κεφαλονιά. Οι επιδρομές λεηλάτησαν το νησί και αιχμαλώτισαν νησιώτες, αλλά δεν κατάφεραν να κυριεύσουν την οχυρότατη, όπως αναφέρουν τα δυτικά χρονικά, πόλη της Κεφαλονιάς. Ωστόσο, το 1125 ή 1126 κυριεύσαν το Φρούριο του Αγίου Γεωργίου οι Βενετοί, που σύμφωνα με την παράδοση αφαίρεσαν από εκεί το λείψανο του αγίου Δονάτου και το μετέφεραν στο Μουράνο, όπου ο άγιος τιμάται μέχρι σήμερα ως πολιούχος. Παρά τις επιδρομές το νησί δεν άργησε να ανασυγκροτηθεί επιστρέφοντας στην κυριαρχία των Βυζαντινών. Κατά τη μαρτυρία του Αραβα γεωγράφου Αλ-Ιντρίσι (Εδρισή), που

Αποψη του Κάστρου του Αγίου Γεωργίου. Το σχήμα του φρουρίου είναι πολυγωνικό με τρεις προμαχώνες. Βυζαντινό, αρχικά, φρούριο κτίστηκε εκ νέου από τους Βενετούς και υπήρξε διοικητική έδρα του νησιού μέχρι τον 18ο αιώνα.

Ενας από τους προμαχώνες του Κάστρου.

Συνέχεια στην 8η σελίδα

Συνέχεια από την 7η σελίδα

επισκέφθηκε την Κεφαλονιά στα μέσα του 12ου αιώνα, το νησί είχε πυκνό πληθυσμό και ακμαία πόλη. Αλλά το 1185 ο άλλοτε πειρατής και ναύαρχος του νορμανδικού βασιλείου της Σικελίας, Μαργαριτόνης, έγινε κύριος της Κεφαλονιάς και της Ζακύνθου εγκαινιάζοντας τη μακράιωνη περίοδο της ξένης κυριαρχίας.

Ίδρυση κομητείας

Μετά την κατάλυση της αρχής του Μαργαριτόνη το 1194, κύριος της Κεφαλονιάς και της Ζακύνθου αναδείχθηκε ο Ματθαίος Ορσίνι, που ίδρυσε την «Παλατινή Κομητεία της Κεφαλονιάς» με έδρα το Φρούριο του Αγίου Γεωργίου.

Το 1357 η κομητεία, που είχε στο μεταξύ περιέλθει στην κυριαρχία των Ανδεγαυών της Νεάπολης, παραχωρήθηκε στον Λεονάρδο Τόκο. Ο νέος δυνάστης των νησιών φρόντισε να ανοικοδομήσει το Φρούριο του Αγίου Γεωργίου, που όχι μόνο είχε υποστεί φθορές από τις εχθρικές επιδρομές, τους σεισμούς και τη φυσική γήρανση, αλλά και δεν επαρκούσε πλέον για τις ανάγκες της εποχής.

Κατά την εποχή του διαδόχου του Λεονάρδου Καρόλου Α' Τόκο η Κεφαλονιά παρουσίαζε σχετική ευημερία και η διαβίωση στο Φρούριο χαρακτηριζόταν από άνεση και εκλεπτυσμένους τρόπους. Η δημιουργία του κλίματος αυτού οφειλόταν κυρίως στη δυναμική και με ελληνότροπη συμπεριφορά σύζυγο του Καρόλου, τη Φραγκίσκα Ασκίαιοι, που αρεσκόταν να υπογράφει επιδεικτικά ως «Βασίλισσα των Ρωμαίων».

Στην κορυφή του λόφου, μέσα στο παλαιό βυζαντινό φρούριο, υπήρχε ο ναός του πολιούχου Αγίου Γεωργίου, ενώ ένας ή δύο ακόμη ναοί είχαν ανεγερθεί πιθανότατα στον νοτιοανατολικό χώρο του φρουρίου. Υπήρχαν, επίσης, αποθήκες εφοδίων και πυρομαχικών, καθώς και δεξαμενές για νερό.

Οι εξαιρετικά ισχυροί σεισμοί, που συγκλόνισαν τα νησιά του κεντρικού Ιονίου την άνοιξη του 1469, κατέ-

Το Φρούριο του Αγίου Γεωργίου με το Προάστιο (Αποψη). Vincenzo Coronelli, Morea, (Λονδίνο 1687) (βιβλιοθήκη Ν. και Π. Μοσχονά).

στρεψαν ολότελα την πόλη και το Φρούριο της Κεφαλονιάς, προκαλώντας τον θάνατο πολλών κατοίκων.

Τουρκική κατάληψη

Τον Αύγουστο του 1479 τουρκικές δυνάμεις αποβιβάστηκαν στην Κεφαλονιά εκπόρθησαν το Φρούριο και κατέλαβαν το νησί. Οι Τούρκοι πυρπόλησαν το Φρούριο, κατέσφαξαν τους αξιωματικούς της φρουράς και εξανδραπόδισαν τους κατοίκους. Μεγάλος μέρος του πληθυσμού του νησιού οδηγήθηκε βία στην Κωνσταντινούπολη, όπου χρησιμοποιήθηκε στους γενετικούς

πειραματισμούς του Σουλτάνου.

Η πρώτη τουρκική κατοχή της Κεφαλονιάς υπήρξε βραχύχρονη αλλά καταστροφική. Το 1481 κύριος του νησιού έγινε ο Αντώνιος Τόκο, που επιδίωξε να ανασυστήσει την παλατινή κομητεία. Ωστόσο, δυο χρόνια αργότερα οι Βενετοί με την υποστήριξη των κατοίκων κατέλαβαν την Κεφαλονιά (1483) αν και σύντομα αναγκάστηκαν να την παραχωρήσουν με συνθήκη στους Τούρκους (Απρίλιος 1485) που κράτησαν το νησί στην κυριαρχία τους δεκαπέντε χρόνια. Τον Δεκέμβριο του 1500, έπειτα από επίμονη πολιορκία του φρουρίου από τις ενωμένες ισπανο-βενετι-

κές δυνάμεις, οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να παραδοθούν. Η Κεφαλονιά προσαρτήθηκε στη βενετική επικράτεια και παρέμεινε στην κυριαρχία των Βενετών μέχρι την κατάλυση της βενετικής πολιτείας το 1797.

Πρώτιστο μέλημα των Βενετών υπήρξε η ανοικοδόμηση και η ανασυγκρότηση του φρουρίου, που είχε υποστεί σοβαρότατες ζημιές κατά την πολιορκία του 1500. Οι σχετικές εργασίες άρχισαν το 1504 και περατώθηκαν το 1545.

Η παρακμή

Σύμφωνα με βενετική απογραφή του 1583, ο συνολικός πληθυσμός του φρουρίου και του Προαστείου ανέρχόταν σε 859 ψυχές. Ατεκμηρίωτες πληροφορίες αναφέρουν ότι κατά την περίοδο της ακμής του το Φρούριο με το Προάστιο έφτασε να έχει πληθυσμό 12.000 (ή 15.000) κατοίκους. Οι αριθμοί αυτοί φαίνονται υπερβολικοί. Τον 19ο αιώνα ο πληθυσμός του οικισμού από 1.706 το 1840 μειώθηκε σε 323 μόλις κατοίκους το 1861.

Το 1757 με απόφαση της Βενετικής Γερουσίας η έδρα της διοίκησης του νησιού μεταφέρθηκε από το Φρούριο του Αγίου Γεωργίου στο παράλιο Αργοστόλι, όπου αναπτυσσόταν μια δραστήρια αστική κοινωνία. Η μεταφορά της έδρας της διοίκησης στο Αργοστόλι σήμανε την οριστική παρακμή του φρουρίου και του Προαστείου, με κύριο σύμπτωμα τη δημογραφική κάμψη. Σύμφωνα με την απογραφή του 1991, ο πληθυσμός του Προαστείου είναι 47 ψυχές. Το ίδιο το Φρούριο είναι ολότελα ακατοίκητο.

Το Φρούριο του Αγίου Γεωργίου. Αποψη από ανατολικά. (Φωτ.: Ν.Γ. Μοσχονάς).